

Asia: Merimetson munien öljyämistä Juckasgrynnanin merimetsokoloniassa/Merimetson vaikutus ahvenkantoihin ja -saaliisiin. (VARELY/6957/2023)

Varsinais-Suomen ELY-keskus
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Varsinais-Suomen Elinkeino-, Liikenne ja Ympäristökeskus (ELY-keskus) on pyytänyt Luonnonvarakeskusta arvioimaan merimetson poikkeuslupahakemukseen jätetyn lausunnon (Dnro 235/00 04 05/2021) ajantasaisuuden suhteessa uuteen Södra Kust-Österbottenin kalatalousalueen Vaasassa, Eteläisellä kaupunginselällä sijaitsevan Juckasgrynnanin kolonian merimetson munien öljyämistä koskevaan poikkeuslupahakemukseen (VARELY/6957/2023). Uutta poikkeuslupaa haetaan viiden vuoden aikajaksolle. ELY-keskus pyytää arvioimaan, voiko koloniassa pesivien ja muiden alueella ruokailevien merimetsojen muodostama predaatiopaine aiheuttaa vakavaa vahinkoa ahvenen poikastuotannolle ja ahvenkannalle ja sitä kautta kalastukseen tai kalansaaliisiin alueella. Lausuntopyynnön mukaisesti Luonnonvarakeskus ottaa kantaa poikkeuslupan hakijan hakemuskohtaan, joka koskee Juckasgrynnanin munien öljyämistä. Luonnonvarakeskus täydentää aiempaa lausuntoa (Dnro 235/00 04 05/2021) ajantasaisilla tiedoilla.

2 Lausunto

Vaasan ja Mustasaaren edustan rannikkoalueella todettiin ensimmäiset merimetson pesinnät vuonna 2005 ja pesintöjen määrä pysyi vähäisenä vuoteen 2015 saakka. Vuosina 2016 ja 2018 pesintöjä oli yli 3000 kpl, mutta määrä on sittemmin tasaantunut 1560–2231 pesinnän välille. Pesivien lintujen lisäksi alueella liikkuu pesimättömiä lintuja. Muutolla tehtyjen laskentahavaintojen perusteella nuorten ja pesimättömien lintujen osuus kannasta on noin 30 %. Osa vanhemmista linnuista ei pesi ja ne, sekä nuoret liikkuvat ravintotilanteen mukaan pesiviä lintuja vaihtelevammin, joten pesimättömän kannanosan lukumääräarvio on epävarma. Lisäksi Merenkurkun pohjoispuolella Perämeren alueella pesivät merimetsot muuttavat suurelta osin alueen läpi huhti–toukokuussa sekä elokuussa.

Pesivien lintujen määrä vaikuttaa kalalakannoille ja kalastukselle aiheutuvaan haittaan. Merenkurkun alueella toteutetussa ahventen merkintätutkimuksessa todettiin, että merimetson pesimäkolonioiden läheisyydessä lintujen saalistus voi heikentää ahvenkantoja ja haitata siten kalastusta (Veneranta ym. 2020a). Viime vuosina (vuodesta 2018 eteenpäin) pesinnät Vaasan ja Mustasaaren alueella ovat pääosin keskittyneet Sommarögrundin merimetsokoloniaan, josta Eteläiselle kaupunginselälle Juckasgrynnanille on etäisyyttä noin 17 km. Eteläisellä kaupunginselällä sijaitsevassa Juckasgrynnanin koloniassa tai sen lähialueella pesintöjä on ollut vaihtelevasti ja poikkeuslupien (VARELY/2182/2016, VARELY/4184/2020) toimeenpanon myötä pesinnät ovat seuraavina vuosina joko vähentyneet huomattavasti tai loppuneet kokonaan.

Pesivien merimetsojen saalistus tapahtuu pääosin kolonian lähialueella. Suomessa viime vuosina tehdyissä merimetsojen GPS-merkinnöissä

(Luonnonvarakeskus, julkaisematon aineisto) merimetsot kalastivat pesimäaikaan keskimäärin 7,2 km etäisyydellä yöpymispaikastaan, joka on tyypillisesti kolonia. Merenkurkussa Sommarögrundin koloniassa merkittyjen lintujen saalistusmatkojen keskietäisyys oli hieman koko rannikkoalueen keskiarvoa suurempi, noin 10 km. Lähes kaikki merimetsan pesimäaikainen kalastus Suomessa tapahtuu alle 30 km etäisyydellä koloniasta. Sommarögrundin koloniassa merkittyjen seitsemän merimetsan pidemmät saalistusmatkat suuntautuivat lähinnä Raippaluodon ranta-alueille sekä Sommarögrundin etelä- ja lounaispuolella sijaitseville saaristoalueille. Eteläisellä kaupunginselällä merkityt linnut eivät käyneet kesä-elokuun aikana vuonna 2023. Muuttoaikana ja keväällä pesintään valmistautuvat merimetsot saattavat liikkua laajemmin, kuin myös pesimättömät yksilöt pesimäkauden aikana. Saalistusalueet saattavat vaihdella vuosien välillä.

Merenkurkussa tehtyjen kutuahventen merkintätutkimusten perusteella tiedetään, että ahven on paikallinen laji, jonka tavanomainen syönnösvaelluksen etäisyys kutupaikasta on alle 10 km (Veneranta ym. 2020b). Vaikka GPS-seurannassa olleet linnut eivät käyneet Eteläisellä kaupunginselällä kesällä 2023, ahventen syönnösalue ja Sommarögrundin merimetsokolonian lintujen saalistusalue on ainakin aiemmin menneet osin päällekkäin. Ahvenen PIT-merkintäkokeessa todettiin, että Eteläisellä kaupunginselällä merkittyjä kutuahvenia vuonna 2018 päätyi merimetsojen ravinoksi, ja löydetyistä merkeistä 71 % oli Sommarögrundilla ja Enstenillä sijainneissa kolonioissa (Veneranta ym. 2020a, Supplements S1-S3). Näissä kahdessa koloniassa oli vuonna 2018 pesintöjä yhteensä 1551 kappaletta. Vuonna 2023 Sommarögrundilla todettiin 1700 pesintää. Eteläisen kaupunginselän kolonioista vuoden 2018 merkinnän merkkejä löytyi 29 %, ja aiemmillä poikkeusluvilla on vaikutettu tältä alueelta Eteläisen kaupunginselän kalastoon kohdentuvaan saalistuspaineeseen. Merkintävuonna 2018 Juckasgrynnanilla oli 1589 pesintää, mutta suoritettujen poikkeuslupatoimenpiteiden vuoksi pesintätuotto saattoi jäädä vähäiseksi, mikä osaltaan mahdollisesti vähensi merimetsojen määrää pesimäaikaan, syötyä kalamäärää ja siten myös koloniaan kertyneiden merkittyjen ahventen määrää.

Useina vuosina toteutettujen poikkeuslupatoimenpiteiden vaikutuksesta merimetsojen kalastukselle ja kalakannoille aiheuttama paine Eteläisellä Kaupunginselällä on osittain vähentynyt pesintätuoton ja pesintämäärän pienennyttyä. Merikotkia alueella esiintyy runsaasti erityisesti kevätaikaan, mutta niiden merimetsoihin kohdentaman saalistuksen vaikutusta suhteessa poikkeuslupatoimenpiteiden vaikutukseen ei voi erottaa. On myös huomattava, että merimetsojen määrä kesäaikaan pesinnän valmistuttua (pesineet ja poikaset) oli vuonna 2023 laskennallisesti arvioituna enintään 46 % (oletus pesätuotosta kaksi poikasta, vuoden 2018 pesinnän onnistuminen epävarma) vuoden 2018 määrästä.

Eteläinen kaupunginselkä on erittäin merkittävä ahvenen lisääntymisalue rannikkoalueella poikasaluekartoitusten perusteella (Kallasvuo ym. 2017). Alue sijoittuu kalastuksen tilastoruutuun 23, jossa kaupallisen kalastuksen ahvensaaliit olivat vielä 2010-luvun alussa erittäin suuria. Raportoitu ahvensaaliin määrä on heikentynyt vuodesta 2015 alkaen ja tasaantunut vasta vuonna 2022. Vuoden 2023 saalistilastoja ei ollut vielä lausunnon valmisteluaikana käytettävissä. Ahvensaaliiden heikentymisen vuoksi Eteläinen kaupunginselkä on rauhoitettu kalastukselta vuosina 2022–2024 20.4.–20.5. välisenä aikana (Kalastusrajoitus.fi). Rauhoituksella pyritään suojaamaan

ahvenen siirtymistä kutualueelle ja ahvenen kutua Eteläisen kaupunginselän alueella. Lausunnon Dnro 235/00 04 05/2021 mukaisesti ahvenkantojen ja kaupallisen kalastuksen edellytysten suojaamiseksi pesämäärältään suurten merimetsokolonioiden muodostuminen ahvenen kutualueelle – tässä tapauksessa Juckasgrynnanille – on nykytilanteessa perusteltua estää. Ohjaavilla toimenpiteillä, kuten öljyäminen, voidaan pyrkiä rajoittamaan pesintätuottoa paikallisesti ja toissijaisesti vaikuttamaan kolonioiden sijaintiin. Poikkeuslupatoimenpiteiden ja kalastuskiellon yhteisvaikutusten arvioimiseksi kalakannassa niiden tulisi olla pitkäjänteisesti toteutettuja.

3 Lausunnon tiivistelmä

Luonnonvarakeskuksen aiempi lausunto (Dnro 235/00 04 05/2021) on ajantasainen lukuun ottamatta lausuntoalueella poikkeusluvituksen (VARELY/2182/2016, VARELY/4184/2020) myötä vähentynyttä merimetsojen pesintämäärää. Eteläinen kaupunginselkä on erittäin merkittävä ahvenen lisääntymisalue ja nykyisellään kevätaikaan rauhoitettu kalastukselta heikentyneiden ahvenkantojen vuoksi. Pesämäärältään suurten kolonioiden muodostuminen alueelle on nykytilanteessa perusteltua estää alueen ahvenkantaan ja -kalastukseen koituvien haitallisten vaikutusten vuoksi.

Ari Leskelä

Ryhmäpäällikkö, johtava tutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 23.02.2024 klo 14:43:07.

Lausunnon valmistelija(t):

Lari Veneranta

Andreas Lindén, Mats Westerbom

Liitteet:

Tiedoksi: